MIKITA GÁBOR

ELJÁTSZOTT SZERELMEK

HÁROM DEBRECENI BEMUTATÓ

Fogjuk rá az időre. Mondjuk azt, hogy ez a tél nem kedvezett a nagy szenvedélyeknek. A társulat tagjainak pedig májusi virágzást, mediterrán fényeket kellene a szín-padra varázsolniuk. Sorsfordító érzéseket kellene megjeleníteniük - a szerelem szenvedélyét. A színház januári bemutatói mind az eljátszott szerelemről szólnának: Szép Ernő *Lila ákáca* arról, hogyan sétálunk el életünk nagy szerelme mellett. Az angol Helen Edmundson férfihőse viszont ott hibázik, hogy rosszul próbálja védeni a meglelt boldogságot. Míg Shakespeare Vízkeresztjének szereplői önmagukat, igazi énjüket sem igen találják a világban, nemhogy a másik emberhez vezető utat. A szerelem kifut a markukból,

Nem elég szép

Az első öt perc remek. „Lila akácok, minek a szív, ha úgy fáj..." - búgja a mikrofonba az énekes Balogh Janó Mihály István és Ábrahám Pál slágerét. Fényes öltönyében, lenyalt, két oldalra fésült hajával, kackiás bajuszával mintha csak egy régi magyar filmből lépett volna ki. Szívfájdítóan szól a dal, minden hangjegy édes és bús, ám eközben az énekes szeme fényesen ragyog, a szája fülig ér a boldogságtól. A keserédes dallamok pajkos tréfa gyanánt hagyják el az ajkát. Nem, ez nem átlátszó stílusparódia, nem groteszk idézőjelezgetés. Balogh Janó komolyan gondolja a lírát meg a tréfát is, és bravúrosan elegyíti a kettőt. Szép Ernő nyelvét beszéli.

Az érzelmes dal többször felcsendül még, sajnos az énekes nélkül már csak zsebkendőcsalogatóként szolgál. De bekerült még az előadásba - meglehetősen színtelen tolmácsolásban - jó néhány Szép Ernő-sanzon is. Az ötlet magától értetődő: a kaszinójelenetbe mindenképp kell néhány korabeli műsorszám. Erősítheti a darabot, ha azok a szerzőtől valók, és miért ne ismertethetnénk meg az egykori magyar sanzon remekeivel a mai közönséget. Csakhogy egy új, igazi zenés játék születéséhez az kevés, hogy helyenként dalra fakad valaki. Nem mindegy, hogy hol, mikor, ki mit énekel - és hogyan. Amíg a kaszinó színpadán szól a dal, nincs is baj, de amikor prózából váltanak át zenébe - például ahogy a szeparéban magára hagyott, hoppon maradt Manci csalódottságában két könnyes mondat után búsan dalolni kezd -, akkor azonnal érzelgős operett-előadáson érezhetjük magunkat. A befejezés drámaisága pedig üres szentimentalizmussá hígul a finálé révén, amikor is a tapsrendre vonuló társulat könnybe lábadt szemmel danolja el a Búcsú az ifjúságtól című dalt. (A közönség szíve sajog, a vastaps garantált…)

Várnai Szilárd (Pali) és Botos Éva (Manci) a Lila ákácban

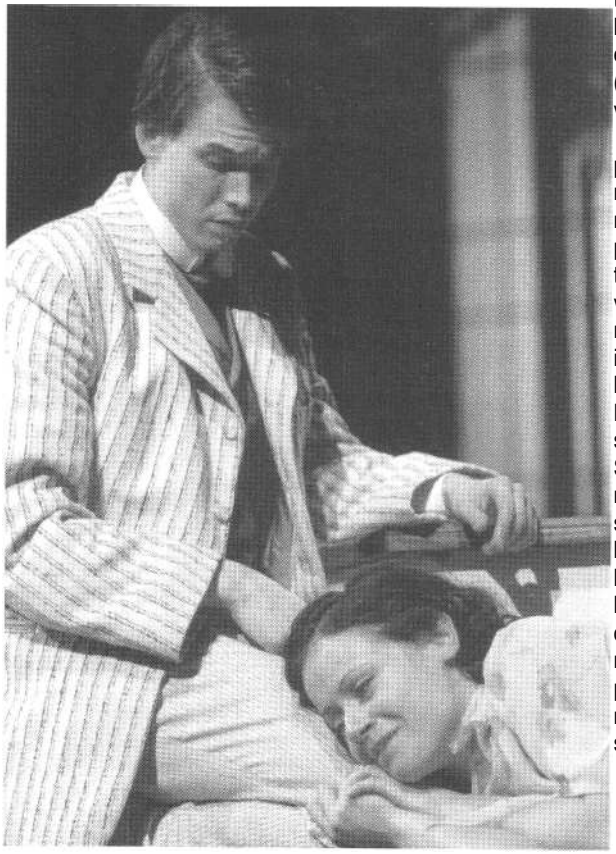

A dalbetétektől függetlenül a prózai jelenetek még működhetnének. Csakhogy a helyszín felemássága rányomja bélyegét a produkcióra. Úgy tűnik, az alkotóknak nem sikerült közös nevezőre jutniok, hogy méreteiben milyen is legyen a produkció az ideálisnak nem mondható színházi térben. A Kölcsey Ferenc Művelődési Központ Kamaraszínházában játsszák ugyanis Szép Ernő drámáját. Minden nagyvárosban találni egy-két szocreál művelődési házat, amelyekről egyesek azt gondolják, hogy alkalmasak kamaraszínháznak. Általában nem azok. A debreceni sem. A nagy hodály nézőtér bejátszhatatlan. A színpad intim kamaraszínpadnak túl nagy, nagyszínpadi játékhoz viszont nem elég tágas és korszerű. A díszlettervező Csík György azért megpróbálkozott a nagyszínházi lehetőségek kihasználásával. A műsorfüzet tanúsága szerint a londoni Kristálypalota ihlette, könnyeden elegáns, finoman szecessziós, zöld rácsos díszlet a Lizsét a kaszinóval ötvözte, de végzetszerűen előrevetíti a - helyszínként egyébként meg nem jelenő - Nyugati pályaudvart is, ahonnan majd Manci vengerkának indul. A századelő békéjét sugárzó szín vasrácsos kapu segítségével tágítható, ugyanakkor kétoldalt zárt bokszok sorakoznak. A rendező, Czeizel Gábor viszont valószínűleg kamaraszínházi méretekben gondolkozhatott, mert nem használja ki a tervező adta lehetőségeket. A ligeti képeket leszámítva a színre minduntalan kis, papírmaseszerű dobozszínpadokat tolnak be, amelyek rendre kicsinek bizonyulnak az adott jelenet eljátszásához, ezért aztán a színészek minduntalan kilépnek belőlük. A kint és bent logikája - ha ugyan volt ilyen - felbomlik. Egyik pillanatban az alapszínpad, a másikban a betolt tér válik fölöslegessé.

Csík díszlete - ahogyan a darab is - követeli a couleur locale árnyalt megrajzolását. A rendező viszont nem sokat bíbelődik az életképiséggel, ugyanakkor leszűkíteni sem meri az optikát a két főszereplőre. Nagyvonalúan jelez valamit a miliőből, de ez kevésnek bizonyul egy olyan darab esetében, amely lényegében életképek sorozata. Ligeti hangulatként csupán a helyi görkorcsolyázó egylet tagjai róják a köröket a háttérben. A bravúros ugrásokat igyekeznek mellőzni - nehogy elterelják a figyelmet a játszókról -, de azért magabiztosak. Igy ez a zsáner legalább pontos. Ami nem mondható el a második képről. A legutolsó iskolai bálon is nagyobb élet folyik, mint a debreceni színpadon megjelenített kaszinóban. Az eldugott négy-öt statiszta suttogni sem mer, a kedélyes személyzet mintha a *Csárdáskirálynő* orfeumában szolgált volna. A részeg, hangoskodó vendégre fejcsóválva, rosszallóan néznek, mint valami véletlenül odatévedt, szégyentelen rendbontóra. Szomorú egy kaszinó - unalmas alakokkal, érdektelen sorsokkal. Ketten teremtenek csak figyelemre méltó karaktert. Az extrém figurák közül Simor Ottó hozza hatásosan az artistaügynökké avanzsált, kiöregedett nőimitátor, Angelusz papa megkövesedett művészpózait. Az előadás legjobbjaként pedig Orosz Anna emeli ki Bizonyosnét a buja szépasszony kliséjéből. Ahogy pipiskedve egyensúlyoz a korcsolyázók meg a kakaskodó ficsúrok közt, azzal könnyedén hozza (és letudja) az úrinőség külsőségeit, hogy azután többet, mást is megmutasson a figurából. Mulatozása a szeparéban nemcsak a női praktika része, de fáradt pótcselekvés is. A kudarcba fulladó légyott jelenetében pedig sokkal többet láttat meg a bohózati szituáció pajzánságánál. Jó ideig nem érti Pali húzódozásának okát-zavartan kapirgálja körmével a

kaszinó színpadának festett falát -, a szokatlan helyzet őt is megrémíti. Aztán a legkülönbözőbb csábítási trükkökkel próbálja megoldani a számára is egyre kínosabb helyzetet. Ebben a képben teszi végleg egyértelművé: a flörtökkel nemcsak egy üres házasság unalmas óráit próbálja kitölteni, menekül is - hátha a fiatal széptevők karjában nem éri el a hervadás.

A többiek tudomásul veszik, hogy ez a történet nem róluk szól, s precízen végszavaznak a két fiatal főszereplőnek, akik azonban annyira még nem uralják a játékot, hogy elnéznénk a kidolgozott, erőteljes csapatjáték hiányát. Az első felvonásban a Palit játszó Várnai Szilárd a jobb. Hatásosan indít, flottul hozza a találkára készülő udvarló csetlő-botló izgatottságát. Komikusak felsülései a gavallérszerep gyakorlása közben. Nevetnivalóak pózolásai sétapálcájával, monoklijával. Bája van és humora. Idővel viszont többet várnánk, például a csalódottság, a megrendülés színeit, de csak az alakítás jólmegcsináltságát, a technikát érezzük. A főiskolás Botos Éva fitos orrával, gombszemeivel, törékeny lírai alkatával kedves kis mezei virág a színpadon - el is énekli a Pitypangot -, de túlságosan jól nevelt, illedelmes; hiányzik belőle egy adag „természetes rafináltság". S nincs benne annyi nevetés, „mint lé a barackban", így aztán túlédesíti a szerepet. Drámai erővel bír viszont az utolsó képben: Manci már-már önkívületi állapotban szédeleg, görcsösen kapaszodik Paliba - egyetlen nagy reményvesztett fuldoklásban, sírógörcsben a kis Tóth Manciból Tóth Margit lesz.

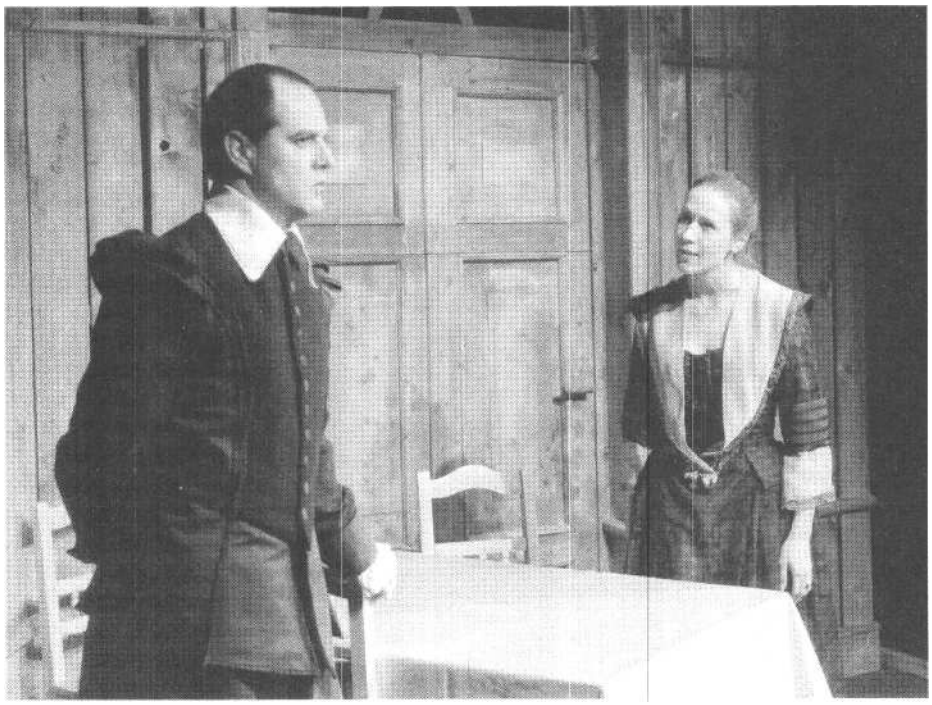

Mertz Tibor és Moldvai Kiss Andrea, az Irtás házaspárja

Történelemóra a gyűlöletről

A fiatal angol írónő, Helen Edmundson darabja, *az Irtás az* ír történelem talán legvéresebb, legkegyetlenebb időszakát felidézve kínál a hazai nézőnek történelmi-politikai tanulságokat: az írek az angol polgári forradalmat kihasználva 1641-ben fellázadtak az angol elnyomás ellen. Cromwell serege azonban 1649-1653 között leverte a felkelést. A darab cselekménye az angol győzelem után kezdődik, amikor a megszállók bosszúhadjárata lényegében a legyőzött nép kiirtását tűzi ki célul, s ennek részeként születik meg 1653-ban az írek kitelepítését elrendelő törvény. A dráma egy fiatal házaspár és közvetlen környezete sorsán keresztül mutatja meg, hogy a politika miként fertőzi meg a legbensőbb emberi kapcsolatokat. A fiatal férj angol, az asszony ír - a környezet mindkét oldalról ellenségesen, gyanakvással nézi a házasságot. Ám a szerelem kikezdhetetlen - egészen addig, amíg a férfi, az egyre veszélyesebb politikai helyzetre, a maguk biztonságára hivatkozva, meg nem tagadja a segítséget az addig családtagként kezelt félkegyelmű ír cselédlány kiszabadításához. A csalódott asszony elhidegül férjétől, a házasság megromlik. A hatalom helyi emberének irányításával a férfi végül feleségét is bevádolja, hogy a válás után gyermekük az övé legyen. Az asszony a gyerekkel elmenekül a felkelők közé, a férj hajtóvadászatot indít utánuk, s amikor rájuk talál, a gyermek már halott.

Vizsgálóbizottságok, koncepciós perek, kitelepítések, gerillaharcok - a XVII. századi fajüldözés eszköztárát mi is jól ismerjük, hiszen a politikai mechanizmusok mindenütt, minden korban ugyanúgy működnek. Am az írói ábrázolás nem olyan erőteljes, hogy az egyezések konstatálásán túl a mi kezünk is ökölbe szorulna. Edmundson korrekten építi fel a darabot, kulturáltan ír, mintha egy drámaíró-iskola számára készítené a házi feladatát. A színpadi példázatok túlságosan is jól ismertek, és a romantikus történelmi regények műfaját ötvöző dráma gyakran alkalmazott dramaturgiai megoldásokkal él - lásd például a bolond lány alakját, aki a maga búvóhelyén nyugodtan monologizálhat. De a szöveg is telisteli van az efféle művekben visszaköszönő töltelékmondatokkal: „Élnünk kell!", „Nem jól van ez így", „Csak egy életem van" stb. A-főleg a cselédlány alakjához kötődő - költői mondatok ugyanilyen színvonalúak. Kidolgozatlan a szerelmi dráma is, mivel az írónő csak jelzi azt a folyamatot, amely a nemzeti-vallási ellentétet figyelmen kívül hagyó, mindennel szembeforduló szerelemtől a gyűlöletig vezet. Ráadásul a jellemábrázolás sem az erőssége. Hősnője már-mára naivitásig tiszta, ártatlan lélek. Akár az érzelmei által vezérelt gyerek, nem vesz tudomást a veszélyről - mintha légüres térben élné az életét, ami nem képzelhető el könnyen az adott történelmi szituációban. De ő legalább átlátható, következetesen megírt jellem. Nem így a férj figurája, akit az előadás után az egyik néző gyáva alaknak titulált. A második felvonás valóban egy, a hatalom előtt meghunyászkodó, gerinctelen férfit mutat, ellentétben az első részben látottakkal: ugyanez a férfi korábban - egy semmivel sem veszélytelenebb politikai időszakban - nyíltan vállalta a házasságot egy ellenséges nemzethez, felekezethez tartozó nővel, s az angolok győzelme után sem tagadta meg Cromwell ellen harcoló royalista barátját. Nehezen hihető - mert sem az írónő, sem a rendezés nem hitelesíti kellőképpen -, de más magyarázat nem nagyon adódik: úgy látszik, a hatalom helyi emberével való találkozás s az ott elhangzó rosszalló megjegyzés elég volt ahhoz, hogy teljesen önmaga ellentétébe forduljon. [A figura írói meg-közelítése átgondoltság, következetesség helyett inkább némi feminista hevületről árulkodik, s ebben a feltételezésben a műsorfüzet utólag meg is erősít: eszerint Edmundson „gazdag tapasztalatot szerzett mint színész, rendező és szerkesztő a női agit-prop. társulatnál, a Reá Stockingsnál (Vörös Harisnyánál), amelynek egyik alapító tag-ja volt".]

Mindez nehéz 'helyzetbe hozza a szerepet játszó Mertz Tibort, aki igyekszik hiteles alakot teremteni a fehérből feketébe forduló figurából azáltal, hogy megpróbálja mindvégig éreztetni a

férfinak a maga szempontjából való igazát. Azonban a szerepben végbemenő fordulatot ő sem készíti elő. Az első jelenetekben olyannyira tiszta jellemet mutat, hogy jó ideig azt hisszük, ő lesz majd a játék pozitív hőse. A feleség hálás és könnyebb szerepét játszó Moldvai Kiss Andrea a kelleténél egysíkúbb, ráadásul rosszul beszél. Hatásos, szépen megoldott viszont a zárójelenet kettőse: gyanakvón állnak egymással szemben, az asszony átadja a gyermekük sírját jelző térképet, de közben alig észrevehetően végigsimogatja a férfi ujjait.

Bizonyára könnyebb dolga lett volna a két főszereplőnek, ha az angol vendégrendező, Tim Carroll nagyobb figyelmet fordít az idővel egyre jobban felerősödő lélektani szálra. Carroll viszont-az ír népdalok mellett felcsendülő egyházi énekekkel, egy-egy jelenet kimerevített záróképével vagy az idősebb házaspárt alakító Kakuts Ágnes és Miske László helyenként emelkedettebb hangvételű játékával - elsősorban szenvedéstörténetként értelmezi és játszatja el a művet, és a dráma erkölcsi-politikai példázat jellegét hangsúlyozza. Arra ügyel, hogy a színpadi történések könnyen értelmezhetők, az összefüggések könnyen áttekinthetők legyenek. Ezt szolgálja Túri Erzsébet frappáns egyszerűséggel átalakítható, puritán díszletének stilizáltsága éppúgy, mint a korrekten kivitelezett jelenetek lecsiszoltsága, lekerekítettsége. Ez a rendezői törekvés azonban a kelleténél didaktikusabbá teszi az előadást. Talán szerencsésebb lett volna a balladai hang felerősítése. A balladák zaklatottsága, felfokozott drámaisága, szaggatott előadásmódja feszültebb, sodróbb lendületű produkciót eredményezhetett volna.

Angol utazók viszontagságai Keleten

A Szentivánéji álom mellett a hazai Shakespearejátszás listavezetője a vígjátékok közt a *Vízkereszt...* Nehéz róla újat mondani. Igaz, nem is biztos, hogy minden előadásnak eredeti értelmezéssel kell előállnia. A debreceni közönség például 1961-ben láthatta utoljára a darabot; a Lengyel György rendezte akkori előadásban Latinovits volt Orsino, Tímár Eva Olivia, partnereik Szabó Ildikó, Dégi István, Soós Edit. Sokan viszont most találkoznak először a művel, s nekik a teljesen hagyományos produkció is izgalmas lehetne. Konvencionális Shakespeare-előadást rendezni persze semmivel sem könnyebb, mint valamilyen szokatlan koncepcióval előállni. A debreceni bemutató legalábbis erről árulkodik.

Pinczés István rendezése színház- és darabértelmezését tekintve hagyományos, még ha a produkció látványvilága az első percekben valami mást ígér is. Illyria itta Földközi-tenger vidékéről valahová a Távol-Keletre került. Dávid Attila díszlete egy strandfürdő kínai pagodát formázó öltözőjeként hat, a vízzel töltött zenekari árok két szélén Olivia és Orsino kikötőjének stégje, míg a színes kelmékből kialakított sátorbejáratok, valamint a pagoda vászonteteje cirkuszi közeg re utalnak. Gyarmathy Ágnes Orsinót indiai kényúrnak öltöztette, a gyaloghintóján érkező Olivia szintén keleti úrnőt formáz, az ő kíséretét viszont európaiak alkotják: az elegáns fekete katonakabátba öltöztetett Malvolio fején angol nyárspolgárok keménykalapja, a Bohóc elhízott Pierrot. Böffen Tóbiás bozontos szakállával és tollas kalapjával mesefilmek rablóvezére, a tiroli nadrágos, fekete cilinderes, piros harisnyás Keszeg András német cirkuszból érkezhetett volna, Viola bordó kosztümjét akár a Globe varrodájában is készíthették volna. A muzsikusok velencei maszkokat viselnek, míg a Bohóc szerelmes éneke alatt vonagló táncosnők Siva pózába merevednek.

Az európai és a keleti kultúra törésvonalán botladoznak a szereplők? A szerepcserék, a ne-

Garay Nagy Tamás (Orsino), Majzik Edit (Viola), Oláh Zsuzsa (Olivia) és Diószeghy Iván (Timotheus) a Vízkeresztben (Máthé András felvételei)

mek metamorfózisának komédiája a különböző kultúrák, civilizációk közötti átjárhatóságról szól majd? Az első percek látványa efféle izgalmas koncepciót sugall. Am a játék ezt nem erősíti meg, idővel annyival is beérném, ha a „mindnyájan jelmezt viselünk, szerepet játszunk" kissé elcsépelt igazságát fogalmaznák meg.

Az előadás képisége azonban független a játéktól, sem a rendezés, sem a színészi alakítások nem értelmezik a tervezők által vázolt színpadi világot. A darab egyes szituációit viszont annál inkább egyértelművé teszik, mintha csak matinéban, gyerekeknek adnák elő Shakespeare-t. Viola tátott szájjal fordul a herceg felé, hogy a legutolsó sorban ülő, csekély értelmű néző is azonnal tisztában legyen a lány érzéseivel. A Bohóc egymás után többször is markánsan jelzi, hogy rájött Viola-Cesario titkára. A szöveg kétértelmű poénjait trágár mozdulatokkal teszik félreérthetetlenné. Pedig Illyriában a „ha" a kulcsszó; akkor jó a játék, ha a néző is megtapasztalja a „Semmi sincs úgy, ahogy van" érzését. Az emberben rejlő kettősségről, a világ kiismerhetetlenségéről szóló komédiát filozófiájától, költőiségétől fosztják meg a szituációk leegyszerűsítésével, egyértelműsítésével.

Ha viszont megfeledkeznek az iskolás szájbarágósdiról, olyankor mindent a szövegre bíznak, s a legkézenfekvőbb megoldásokkal csupán vázolják, jelzik a történéseket. A színészek egyké gesztussal, pózzal jellemzik az általuk játszott figurát. A színészi skála egyikvégpontján Jámbor József színtelen Bohóca áll, se humora, se életbölcselete. Egyedül Topáz urat alakítva komédiázik egy kicsit. A másik véglet a Keszeg András szerepében lefogyott Benny Hillként bohóckodó Ottlik Ádám. Violaként Majzik Editnek jóformán annyi a dolga, hogy végigevezze az előadást a zenekari árokban. Egyébként tágra nyílt szemű, naiv, csodálkozó tekintetű, ijedt kisfiút játszik egy gyerekdarabban. Hasonló gyerekszínházi eszközökkel dolgozik Oláh Zsuzsa Oliviaként és Garay Nagy Tamás Orsinóként - méltóságteljes tartással csak a mesebeli grófkisasszonyt, illetve herceget alakítva. Nem sok színt mutat, de legalább korrekt, kielégítő Czintos József Malvoliója, Tóth Zoltán Böffen Tóbiása, Kelemen Tímea Máriája.

Ami nagyban segíti az előadás nézhetőségét, az Mészöly Dezső - érthetetlenül ritkán használt - fordítása. Az ő poénjai garantálják akkor is a nevetést, ha a színpadi történések nem igazán mulattatóak. Fergeteges szójátékaiban megvan az a jókedv, ami a debreceniek játékából hiányzik.

Szép Ernő: Lila ákác (Kölcsey Művelődési Központ Kamaraszínháza)
Díszlet-jelmez: Csík György. *Dramaturg.'* Töreki Attila. *Koreográfus:* Nagy György. *Világítás:* Bozó András. *Rendező:* Czeizel Gábor.
Szereplők: Várnai Szilárd, Botos Éva f. h., Jantyik Csaba, Orosz Anna, Maday Gábor, Simor Ottó, Törköly Levente, Tokaji Csaba, Korcsmáros Gábor, Somos Mónika, Laczó Zsuzsa, Krizsik Alfonz, Horváth Henriette, Koncz Lóránt, Jóna Szabolcs, Kapronczi Mihály, Csáky Szabolcs, Hencz József.

Helen Edmundson: Irtás (Horváth Árpád Stúdiószínház)
Fordította: Szabó Péter. *Díszlet:* Túri Erzsébet. *Dramaturg:* Duró Győző. *Világítás:* Dombrády Csaba. *Jelmez:* Libor Katalin. *Rendező:* Tim Carroll.
Szereplők: Moldvai Kiss Andrea, Mertz Tibor, Miske László, Kakuts Ágnes, Bakota Árpád, Szántó Valéria, Sárközy Zoltán, Maday Gábor, Korcsmáros Gábor, Kertész Tamás, Porcsin László.

Shakespeare: Vízkereszt, vagy amit akartok (debreceni Csokonai Színház)
Fordította: Mészöly Dezső. *Díszlet:* Dávid Attila. *Jelmez:* Gyarmathy Ágnes. *Dramaturg:* Töreki Attila. *Koreográfus:* Poroszlay Eva. *Világítás:* Dombrády Csaba. *Zeneszerző:* Boros György, Jámbor József. *Játékmester:* Porcsin László. *Rendező'* Pinczés István.
Szereplők: Majzik Edit, Oláh Zsuzsa, Garay Nagy Tamás, Czintos József, Tóth Zoltán, Ottlik Ádám, Jámbor József, Kelemen Tímea, Juhász Árpád, Szinovál Gyula, Zalai Mihály, Szabó Róbert, Ango-Kakszi István, Diószeghy Iván, Matkó Sándor, Tóth Béla.

LAJOS SÁNDOR

ÖSSZEZÁRVA

IBSEN: HEDDA GABLER

Nagyon örülök *A miniszter félrelép* sikeré-nek. Nem a darabnak, hanem a sikerének. Hogy jól van tálalva, ügyesen nagy körülötte a felhajtás. Hogy *csont* biznisz az egész, producer pénzéből van. Az egészséges üzleti szellem megjelenésének szeretném ezt tekinteni. Egy kétmilliós város nem jelent olyan kicsi piacot színházi szempontból, hogy állami támogatásból kéne itt kommerszet játszani. Nem kell félreérteni, semmi bajom a kommersszel. Ne legyünk szégyenlősek: különböző közönségrétegek vannak, különböző igényekkel, és erre igenis figyeljenek a színházak. Csak ne leplezzük, hogy kezd körvonalazódni a pesti „bródvéj és ofbródvéj", ha nem is helyrajzi értelemben.

A miniszter félrelép szereplői Ibsent játszanak a József Attila Színház (hogy ezt ki nevezte el így?) alagsorában. Ennek is nagyon örülök. Legalább három jó magyarázatot tudok az esetre. Maradva az előbbii üzleties szemléletnél: a színház vezetése nyitni akar egy adott közönség réteg felé, „bővíteni akarja piacát". Nagyon rendjén való. Gondolhatjuk azt is, hogy a színház az igazi szakmai megmérettetés lehetőségét akarja biztosítani színészei számára. Ez is rendjén való. Ha végképp rosszmájúak akarunk lenni, mondhatjuk: na persze, enyhíteni akarnak a könnyű sikerek miatti lelkiismeret-furdalásukon. Igazából ebben sincs semmi kivetnivaló. Joggal alszik nyugodtabban az, aki létrehozott egy jó *Hedda* Gabler-előadást. Ez itt nem sikerült.

Pedig esély lett volna rá. A darabot valószínűleg a címszerepet alakító Fehér Annára keresték, kereshették volna az alagsori stúdióhelyiség sajátos terére is. A nagyon alacsonyan lévő plafon, közönség és színész egy térben létezése jó lehetőséget kínál az Ibsen-dráma atmoszférájának realizálására. Mindvégig a tehetetlenség, a bezártság az alapmotívum. A történet, mint az óramű, a fogaskerekek tengelyei: tehetség, barátság, szerelem, pénz, siker. Körülöttük forog minden. Mérnöki pontosság: egyetlen szoba, ahol néhány határozottan megrajzolt jellem jár kibe. Nem roncsokat látunk, a szereplők alapvetően ütőképes emberek lennének, de valahogy mindegyikből hiányzik valami. Tehetség, bátorság, önuralom, ilyesmik. Igy aztán ami erő van bennük, az csak fortyog. Mindenkiben van érték, de senki sem talál medret energiáinak. Csak az elfojtott szenvedélyek izzanak valahol mélyen: szerelem, nagyravágyás, alkoholizmus.

A feszültség adagolása akár egy jó krimiben: fokról fokra derül ki minden múltról és lelkekről. A százhat éves darab talán egy pöttyet pszichoanalitikusabb, mint nekünk szükséges lenne. Mostanra már annyira ki vagyunk képezve freudilag, hogy kevesebb magyarázkodásból is egyértelművé válhatnak a dolgok. Bátrabban húzhattak volna, gördülékenyebb lehetne a szöveg. Éppen azért lenne elég kevesebb szó, mert jól kivehetőek, modellszerűek az emberi viszonyok. Heddánál a legszembetűnőbb, de a többieknél is felfedezhető a legátolt vágyak működése, a különböző fokú cselekvésképtelenség. Belülről feszülnek, és ráadásul itt vannak összezárva egy szobában. Nem kulcsra zárt ajtók, hanem kölcsönös egymásrautaltság által.

Es össze vagyunk zárva velük mi, nézők is, karnyújtásnyira történik minden ebben a szobaszínházban. Nyomasztó az egész, zsúfoltság és meleg van. Olyan kicsi a belmagasság, hogy a